

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра конституційного міжнародного та адміністративного права

РОЗВАДОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

(семестр 2)

методичні вказівки для самостійної роботи студентів 1-го курсу денної
форми навчання (спеціальність «081 Право»)

м. Івано-Франківськ, 2024

УДК 342.53.1

Р64

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (протокол № 2 від 27.09 . 2024 року

Рецензенти:

Сворак С. Д. доктор юридичних наук, професор, кафедри навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.
Кернякевич-Танасійчук Ю. В., доктор юридичних наук, професор кафедри судочинства навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Розвадовський В. І. Конституційне право України. Методичні вказівки для студентів 1 курсу щодо самостійної роботи (*денної форми навчання*) Володимир Іванович Розвадовський. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2024 – 90 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для самостійної роботи студентів денної форми навчання із курсу «Конституційне право України». У методичних вказівках коротко охарактеризовані теми, що виносяться студентам на самостійне вивчення, термінологічний словник. Окрім того визначені найважливіші питання для опанування та обговорення, тести та реферати. Методичні вказівки містять також завдання для контролю самостійної роботи студентів денної форми навчання, які є обов'язковими до виконання. До кожної теми поданий перелік нормативних актів та літератури.

©Розвадовський В.І., 2024 рік
© Прикарпатський національний університет ім.. Василя Стефаника, 2024

Вступ

Конституційне право України - одна з профілюючих галузей права та єдина в правовій системі України фундаментальна галузь. Це проявляється в тому, що конституційні приписи повинні регулювати та охороняти важливі суспільні відносини, встановлювати при цьому належність публічної влади, її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Для глибокого вивчення та засвоєння знань з програми робочої навчальної дисципліни «Конституційне право України» застосовується така форма навчального процесу, як самостійна робота студентів.

Самостійна робота – це форма навчання, при якій студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається плановірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності. Її відмінність від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність у відповідності до поставлених завдань.

Застосовуючи самостійну форму навчального процесу навчальної дисципліни конституційне право України у студента формуються такі важливі ознаки, як:

- самостійний характер роботи студента за матеріалом;
- різноманіття форм діяльності студентів у процесі пошуку найбільш вагомих і поглиблених знань при вивченні предмету;
- самостійна робота формує у майбутнього спеціаліста відповідну мотивацію та навички самоосвіти, які будуть його супроводжувати все життя. Адже освіта не закінчується з одержанням диплома, людина, яка не займається самоосвітою, безнадійно відстає від інших колег у фаховому, політичному та культурному аспектах життя;
- самостійна робота визначає рівень засвоєння студентом знань на лекціях, семінарських та практичних заняттях.

Саме в процесі самостійного опрацювання матеріалу студент бачить ті прогалини в знаннях, які йому слід ліквідувати першочергово, тому, що в іншому разі вони можуть стати серйозною перешкодою до опанування певної теми та всього матеріалу в цілому.

При розробці методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів було за основу взято два модуля програми робочої навчальної дисципліни конституційне право України, а саме план самостійної та індивідуальної роботи студента, враховано специфіку питань по чотирьох змістовим модулям, а також по кожній темі окремо. Дані короткі роз'яснення стосовно

поставлених питань, а також запитання для самоконтролю. Після розгляду тем самостійної роботи студентам рекомендуються індивідуальні завдання для перевірки матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання.

Самостійна та індивідуальна робота студента, оцінювання самостійної роботи студентів проходить методом накопичування балів за виконану самостійну роботу протягом навчального періоду.

Студенти повинні знати і орієнтуватися, що таке самостійна робота і які важливі положення можна виділити знаючи структуру і зміст самостійної роботи студента а саме:

самостійна робота студента є важливим чинником творчої, наукової активності студентської молоді;

самостійна робота вимагає системності і послідовності у виконанні поставлених на лекціях, семінарських і практичних заняттях завдань;

самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних здібностей студента, тоді коли вона координується, контролюється і спрямовується викладачем.

За результатами вивчення курсу конституційного права України студенти повинні **знати:**

- поняття, предмет і методи конституційного права;
- систему і функції конституційного права;
- джерела конституційного права;
- основні засади конституційного ладу України;
- конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина;
- основні форми народовладдя;
- органи державної влади, їх статус та порядок діяльності;
- територіальний устрій України;
- систему місцевого самоврядування в Україні та інші конституційні інститути.

Опанувавши навчальну дисципліну студенти повинні

вміти:

- аналізувати положення Конституції України;
- тлумачити конституційне законодавство;
- характеризувати конституційно-правові інститути;
- застосовувати одержані знання на практиці.
- обґрунтовувати підстави і порядок реалізації громадянами передбачених

- Конституцією України прав і свобод.
- давати усні та письмові пояснення з питань конституційного права;

Модуль III. Організація державної влади в Україні

Тема 1. Теоретичні основи організації та здійснення державної влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні цієї теми потрібно дати визначення поняттю органу держави, його конституційні ознаки та статус, розкрити структуру діючого законодавства про державні органи України.

Крім того, варто розглянути структуру та види органів держави, принципи самоорганізації та діяльності апарату органів держави в Україні.

Розкрити поняття та види представницьких органів держави, конституційний статус Президента України та Кабінету Міністрів України, центральної та місцевої державних адміністрацій.

Потрібно визначити конституційний статус контрольно-наглядових та правоохоронних органів держави, їх види та місце в забезпеченні державної влади в Україні, їх функції, повноваження тощо.

Термінологічний словник.

Державна влада це система відносин веління-підкорення в соціальному управлінні в яких поведінка суб'єкта підпорядковується державним велінням, вираженим у правовій формі, з метою досягнення і підтримання певного порядку в суспільстві.

Місцеві державні адміністрації - це державні органи виконавчої влади в областях, районах, в районах Автономної Республіки Крим, які наділені правом представляти інтереси держави і приймати від її імені розпорядження, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Орган державної влади - це організаційно відокремлена і відносно автономна складова частина єдиного державного апарату України, що становить собою колектив громадян України (одну особу) - державних службовців, - заснований у встановленому законом порядку для виконання завдань та функцій держави,

наділений з цією метою відповідними державно-владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах.

Президент - обраний народом або парламентом або представницькою колегією глава держави, який отримує владу на визначений термін у порядку делегації. Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України обирається народом України на 5- ти річний термін.

Парламент - родова назва вищого колегіального загальнонаціонального представницького і законодавчого органу в демократичних державах, який відображає суверенну волю народу і працює на постійній основі. В Україні парламентом є Верховна Рада України - єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Уряд - колегіальний орган загальної компетенції, який здійснює керівництво виконавчою і розпорядчою діяльністю в державі. Уряд України - Кабінет Міністрів України, який є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених у статтях 85, 87 Конституції України.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Конституційна організація державної влади в Україні.
2. Поняття органу держави, його ознаки та конституційний статус.
3. Система та види органів держави. Конституційні принципи організації та діяльності органів державної влади. Державний апарат.
4. Демократизація організації та діяльності державного апарату.
5. В чому полягають принципи організації та діяльності державного апарату
6. Контрольно-наглядові та правоохоронні органи в системі органів держави.

Тести.

1. Найвищим судовим органом в системі судів загальної юрисдикції в Україні є:
 - а) Верховний Суд України;
 - б) Конституційний Суд України;
 - в) Вищий господарський суд України.
2. Президент за Конституцією України виступає від імені:
 - а) держави;
 - б) Верховної Ради України;
 - в) українського народу.

Завдання.

1. Визначити конституційне найменування глави держави, глави уряду, глави парламенту, керівника центрального органу виконавчої влади.
2. Визначити місце та найменування посади керівника місцевої державної адміністрації в системі виконавчої влади.

Теми рефератів.

1. Структура діючого законодавства про державні органи України.
2. Державна влада як інститут конституційного права.
3. Конституційні засади закріплення, організації та здійснення державної влади в Україні.
4. Поняття, види і система органів державної влади.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
4. Тихомиров Ю. А. Власть в обществе: единство и разделение // Советское государство и право. – 1990. - № 2. – с. 38.

5. Чушенко В. Історичні традиції і форма правління сучасної України / Драгоманівський збірник.-Л.. 1996.
6. Робінович П. М. Державна влада, //Юридична енциклопедія: в 6 т. – К., 1999. – т. 2. – с. 85
7. Скрипнюк В. Політико-правові принципи організації та функціонування державної влади в Україні // Право України. – 2002. № 5. – с. 3.
8. Шаповал В. Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і концептуальний аспект // Право України. – 2003. - № 8. – с. 25-29
9. Сиренко В. Интересы и власть. – К., 2006. – с. 165- 169.
10. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
11. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
12. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
13. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
14. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
15. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьева, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьевої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
16. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самогута, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
17. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
18. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 2. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчення даної теми слід розпочати з окремих статей Основного законк, а саме: статті 75 Конституції України у якій зазначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Саме це і є свідченням того, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони, які виражають волю українського народу.

Вивчаючи дану тему традиційно слід розпочати з визначення поняття парламенту як представницького і законодавчого органу держави. Студентам потрібно вивчити історичні етапи становлення парламентаризму в Україні. Необхідно охарактеризувати правовий статус Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади в Україні в тому числі статус Голови Верховної Ради України та народного депутата. Конституційний склад і структуру Верховної Ради України. Формування органів ВРУ. Організація роботи ВРУ. Особливої уваги потребує вивчення функцій та форм роботи ВРУ, законодавчого процесу і його стадій. Розгляд Верховною Радою України питань за спеціальними процедурами. Окремого аналізу також вимагає правовий статус Голови Верховної Ради України та його заступників, погоджувальної ради, комітетів, комісій, уповноваженого ВРУ з прав людини, апарату Верховної Ради України. Необхідним є аналіз нормативних актів, які приймає законодавчий орган України.

Термінологічний словник.

Верховна Рада України - це єдиний виборний колегіальний загальнонародний постійно діючий представницький орган законодавчої влади України.

Функції Верховної Ради України - це основні напрями діяльності українського парламенту.

Законодавчий процес (процедура) - це передбачений Конституцією і законами України порядок здійснення Верховною Радою України та іншими суб'єктами законодавчої діяльності законодавчої функції та реалізації законодавчих повноважень.

Народний депутат України- це виборний представник Українського народу у Верховну Раду України, покликаний відповідно до Конституції та законів України здійснювати представницькі та інші функції парламенту й народу.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, конституційна природа та ознаки парламенту України.
2. Конституційні основи порядку формування та припинення діяльності Верховної Ради України.
3. Правовий статус народного депутата України.
4. Правовий статус Голови Верховної Ради України
5. Правовий статус погоджувальної ради ВРУ.
6. Правовий статус тимчасових комісій та апарату ВРУ.
7. Функції та повноваження парламенту України.
8. Основні форми роботи Верховної Ради України.
9. Законодавчий процес.
10. Юридична природа актів прийнятих ВРУ.
11. Правовий статус Уповноваженого ВРУ з прав людини.
12. Поняття, форми, мета парламентського контролю в Україні.
13. Правовий статус Рахункової палати.

Тести.

1. Голова Верховної Ради України не уповноважений:
 1. Представляти Верховну Раду України у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав
 2. Представляти Україну у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав+
 3. Вживати заходів для забезпечення безпеки і охорони Верховної Ради відповідно до закону
 4. Підписувати Державний бюджет України
 5. Виконувати доручення Верховної Ради України

2. Держбюджет на наступний рік має бути представлений Верховній Раді України не пізніше:

1. 1 липня
2. 15 вересня
3. 15 жовтня
4. 1 листопада
5. 5 грудня

3. Громадянин України може бути обраний народним депутатом України з:

1. 18 років
2. 20 років
3. 21 року
4. 25 років
5. 30 років

Завдання.

1. Визначити основні функції заступників Голови Верховної Ради України.
2. Визначити місце та роль уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
3. Визначте повноваження помічника народного депутата України.
4. Визначте у яких випадках можуть скликатися позачергові і надзвичайні сесії парламенту України?

Теми рефератів.

1. Повноваження парламенту України.
2. Суб'єкти законодавчої ініціативи.
3. Припинення повноважень Голови Верховної Ради України.
4. Сучасна концепція про парламентаризм в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
4. Закон України. Про вибори народних депутатів України // Голос України. - 2004, 20 квітня.
5. Закон України «Про регламент ВРУ» від 10 лютого 2010 року.
6. Кривенко Л.Т. Необхідно модернізувати конституційне визначення Верховної Ради України // Вісник Академії правових наук України, № 4(35).- Харків, 2003. - С. 37-51.
7. Майданик О. Поняття і сутність парламентського контролю // Право України, - 2004. - № 10. - С. 12-25.
8. Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. - К.:УАДУ, 2000.- 216 с.
9. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 10.Майданик О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 11.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
12. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 13.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
- 14.Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
- 15.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 16.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.

17. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с

Тема 3. Конституційно-правовий статус Президента України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчаючи дану тему студенти спочатку повинні визначити загальну характеристику інституту президентства. Становлення інституту президентства в Україні. Місце та роль Президента України в конституційній системі органів державної влади.

Особливу увагу слід звернути на процедуру виборів Президента України. Для цього варто прокоментувати та дати власну оцінку змінам внесеним до конституції України в 2011 році, щодо виборів Президента України.

Осердям цього питання є представницькі повноваження Президента України. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням законодавчої влади. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням виконавчої влади. Повноваження Президента, пов'язані із здійсненням судової влади. Повноваження Президента в сфері національної безпеки, оборони та військової політики.

Не менш важливим в даній темі є питання дострокового припинення повноважень Президента України. Детально зупинитись на суб'єктах ініціювання процедури імпічменту Президента України.

Вивчаючи питання конституційно-правового статусу Ради національної безпеки і оборони України студентам слід визначити роль Президента України.

В завершенні вивчення цієї теми цікавим для студентів буде питання правового статусу Адміністрації Президента України, консультативних, дорадчих та інших органів і служб при Президентові України.

Повноваження Президента в сфері національної безпеки, оборони та військової політики. Повноваження Президента з формування органів та призначення показових осіб. Акти Президента України. Секретаріат Президента України. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.

Термінологічний словник.

Глава держави - це особа або орган, який є конституційним органом влади, здійснює верховне представництво нації на міжнародній арені та у внутрішньополітичному житті.

Адміністрація Президента України- є постійно діючим органом, основним завданням якого є організаційне, правове консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення главою держави визначених Конституцією України повноважень.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, правова природа та призначення інституту глави держави.
2. Становлення інституту глави держави в Україні (історичний аспект).
3. Конституційно-правові основи обрання Президента України (загальна характеристика).
4. Повноваження Президента України.
5. Взаємовідносини Президента України з іншими органами державної влади.
6. Припинення повноважень Президента України. Імпічмент Президента України.
7. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
8. Адміністрація Президента України, консультативні, дорадчі та інші органи і служби при Президенті України.

Тести.

Відповідно до Конституції Президентом України може бути обраний громадянин України, який:

1. Проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років+

2. Досяг тридцятирічного віку
3. Володіє високими моральними якостями
4. Має право голосу та не володіє державною мовою
5. Має досвід правозахисної діяльності або стаж роботи за фахом юриста не менше 10 років

2. Одна й та сама особа не може бути Президентом України:

1. Більше ніж два строки підряд+
2. Два строки підряд
3. Три строки підряд
4. Більше ніж два строки
5. Два і більше строків підряд

3. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду Верховною Радою України:

1. Йому надається такий же строк для додаткового розгляду вказаного закону
2. Закон вважається таким, що набрав законної сили
3. Закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений+

4. Закон повертається до Верховної Ради України для повторного схвалення

5. Закон вважається таким, на який накладено Президентське вето

4. Відповідно до Конституції Президент України не може:

1. Приймати нормативно-правові акти
2. Бути достроково усунутий з посади законодавчим органом влади в Україні
3. Накладати вето на закони
4. Приймати рішення про визнання іноземних держав
5. Займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю+

Завдання.

1. Визначити правове положення представника Президента України у Автономній Республіці Крим.
2. Встановіть і класифікуйте основні завдання, функції та повноваження Президента України за Основним Законом.
3. Розкрийте зміст установчих (державотворчих), безпекових і оборонних, а також зовнішньополітичних повноважень Президента України.

Теми рефератів.

Правове положення дорадчих органів при Президенті України.

Правовий статус адміністрації Президента України.

Повноваження Ради національної безпеки і оборони України.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 р. № 20 -рп
4. Закон «Про застосування поста Президента Української РСР» від 05.07.1991 року.
5. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
6. Закон України „Про вибори Президента України" від 05.03.1999 р.// Відомості ВРУ. – 1999. - № 14. – с. 81.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України» від 21.08.2009 року.
8. Закон України № 2952 – 4»Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів ВР АРК місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 01.02.2011 року
9. Указ Президента України «Про деякі питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України» від 05.04.2011 року № 353.
- 10.Кривенко Л. Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // Віче.-1998.- № 10.

- 11.Тодьіка Ю.Н., Яворский В.Д. Президент України: конституційно-правовий статус. Монографія. - Х.: "Факт", 1999. - 256 с.
- 12.Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави // Право України. - 2001.- № 7.- С. 102-104.
- 13.Бурчак Ф. Г. Президент України. - К.: Ін Юре, 1997. - 24с.
- 14.Кривенко Л. Конституційна відповідальність глави держави // Віче.- 2001- № 10.- С.3-18.
- 15.16.Белов Д. М. Конституційно-правове регулювання інституту президента в Україні та Франції: Монографія. – Ужгород; Ліра. 2007. – с.11
- 16.Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 17.Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 18.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
- 19.Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 20.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
- 21.Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
- 22.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 23.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПШ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПШ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 24.Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 4. Органи виконавчої влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

З часу проголошення незалежності України та визнання одним із провідних принципів національного державного будівництва принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову відбулося становлення якісно нової системи органів виконавчої влади України.

Розкриваючи зміст поняття виконавчої влади і системи її органів, потрібно визначити місце і роль Кабінету Міністрів України в конституційній системі органів державної влади, склад і порядок формування Кабінету Міністрів України.

Потрібно охарактеризувати конституційні основи системи виконавчої влади в Україні. Також слід указати на основні нормативно-правові акти, які врегульовують конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх діяльність.

Окремого аналізу вимагають сутність і зміст адміністративної реформи 2010-2012 років в Україні. Опрацювавши дану тему спрогнозуйте подальший перебіг започаткованої реформи й аргументуйте свою позицію. Класифікуйте та систематизуйте органи виконавчої влади в Україні.

В подальшому потрібно визначити конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України, його склад та конституційні повноваження. Потрібно охарактеризувати конституційні засади організації та діяльності Уряду України.

Окрім того студенти повинні визначити конституційно-правовий статус центральних органів влади та місцевих державних адміністрацій.

Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади в Україні. Місцеві державні адміністрації в Україні.

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття виконавчої влади та система її органів .
2. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра в Україні.

3. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Конституційно-правовий статус міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в Україні: поняття, види, призначення.
5. Місцеві органи виконавчої влади: види, призначення, повноваження.
6. Конституційні основи адміністративно-правової реформи в Україні.
7. Центральні органи виконавчої влади з спеціальним статусом.
8. Акти уряду.

Теми для дискусій.

1. Чи наділені органи виконавчої влади законодавчою ініціативою?
2. Яка доцільність функціонування обласних та районних державних адміністрацій?
3. Якими контрольними функціями наділена виконавча влада в Україні?

Практичне завдання.

Після рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 року Президент України видав ряд указів адміністративної реформи в Україні.

Опрацюйте укази Президента України № 1085; № 1199 від 09; 24 грудня 2010 року та № 395; № 402; № 446 від 7; 8; і 9 квітня 2011 року та коротко опишіть ефективність цих під нормативних актів у житті держави.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.

2. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 року, зі змінами // *Голос України*, 01.03.2014. № 39
3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // *Відомості Верховної Ради України*. - 1999. - № 20-21 - Ст.190.
4. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 120 Конституції України (справа про суміщення службової діяльності керівників органів виконавчої влади) - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2002-2003. Кн. 4/ Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2004.- С.43-46.
5. Стратегія реформування державно управління України на 2016 – 2020 роки, затверджена розпорядженням КМУ від 24.06.2016 р. №474-р // *Урядовий кур'єр*. 27.07.2016. №139.
6. Аверьянов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог // *Право України*. - 2003.- № 9.
7. Аверьянов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі // *Право України*. - 2005. № 4. - С.10-15.
8. Дахова І. Поняття виконавчої влади та її місце в державному механізмі України (конституційний аспект) // *Право України*. - 2002. № 12. -
9. С.23-27.
- 10.Єрмолін В. До питання про співвіднесення понять виконавчої влади і державного управління // *Право України*. - 2002. № 9. - С.29-32.
- 11.Кобрин В.С. Конституційно-правовий статус Прем'єр –міністра України: автореф. Дис.. на здобуття наук.ступеня. канд.. юрид.наук: спец.12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Ужгород, 2015.
- 12.Коваленко А.А. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія і практика: Монографія / Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.- 509 с.
- 13.Пахомов І. Конституція України і виконавча влада // *Право України*. - 2002.- № 9. - С.38-40.

14. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
15. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
16. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
17. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
18. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
19. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
20. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
21. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.

Додаткова література.

1. Авер"янов В. Виконавча влада в Україні та її правове регулювання // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.238-253.
2. Авер"янов В. Український уряд у вимірі конституційно-правових вимог // Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.58-65.
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг.ред.В.Б.Авер"янова - К.:Факт, 2003.- 384 с. (С.73- 100).
4. Коваленко А. У чому сила виконавчої влади: особливості її функціонування в перехідному суспільстві // Віче, 2004.- №7.- С.46- 50.

5. Коліушко І. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. Монографія. - К.Факт, 2002.- 260с. (С.11-57).
6. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с. (208-231).
7. Цветков В. Державне управління: теорія, методологія, практика // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.254-272.

Тема.5. Конституційний суд України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Відповідно до ст. 147 Конституції України, Конституційний Суд є єдиним колегіальним органом конституційної юрисдикції в Україні, що вирішує питання про відповідальність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції та законів України.

За своєю сутністю Конституційний суд України є юрисдикційним судовим органом. Він має правосудну природу і правосудний правовий статус та уповноважений здійснювати конституційне судочинство в Україні.

Студентам спочатку потрібно проаналізувати розділ 12 Конституції України і Закон України «Про Конституційний суд України». На підставі цього, варто визначити місце, роль і значення Конституційного Суду в системі державних органів України, основну мету його діяльності, а також задачі, що стоять перед ним.

Особливу увагу треба приділити повноваженням Конституційного суду. Необхідно розглянути особливості формування Конституційного Суду. Порядок та підстави припинення повноважень суддів Конституційного Суду України. Тут же слід звернути увагу на те, хто може бути суддею

Конституційного Суду України. Осердям цього питання аналіз повноважень суддів що впливає із Закону України «Про Конституційний Суд».

Не менш важливим є питання структури та організації діяльності Конституційного Суду України. Особливо повноваження голови та заступників КСУ, постійних і тимчасових комісій КСУ, секретаріату КСУ.

Студенти повинні охарактеризувати стадії конституційного судочинства та на прикладах прокоментувати окремі рішення та висновки КСУ.

Питання для опанування та обговорення.

1. Становлення інституту правової охорони конституцій за національним та міжнародним правом.
2. Порядок формування конституційного Суду України після судової реформи 2016 року.
3. Функції і повноваження Конституційного Суду України.
4. Форми і суб'єкти звернень до Конституційного Суду України.
5. Особливості конституційного провадження.
6. Інститут конституційної скарги.
7. Види актів Конституційного Суду України.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Закон України "Про Конституційний Суд України». 13 липня 2017 р.// Голос України, 02.08.2017 № 141
3. Регламент Конституційного Суду України, «Вісник Конституційного Суду України», 1997, № 1.
4. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 -рп //Офіційний вісник України. – 2010. - № 72/1. – с. 2597.

5. Закон «Про Конституційний Суд України». Популярний коментар. К, Либідь, 1998.
6. Скомороха В. Окремі питання поділу влади і юрисдикція Конституційного Суду України. - «Право України», 1999, №5.
7. Тесленко М. Місця Конституційного Суду України в системі вищих органів державної влади. - «Право України», 1999, №12.
8. Шемшученко Ю.С. Мурашин Г.О. Конституційний Суд України. К, «Ін Юре», 1997.
9. Конституційне право України. Академічний курс. Том 2. К, 2008, с.463-488.
10. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
11. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
12. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
13. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
14. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
15. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
16. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.

Тема 6: Конституційно-правові основи судової влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

2010 рік разом зі зміною політичної влади в Україні приніс і масштабні зміни в системі судочинства, які ототожнюються з новітньою судовою

реформою. Саме кульмінацією цього процесу стало прийняття Закону України «Про судоустрій і статус судів» від 7 липня 2010 року № 2453-5.

При вивченні теми, слід показати, що судова влада це невід'ємний механізм здійснення державної влади в системі розподілу державної влади покликана зберігати їх рівновагу, захищаючи права, свободи та законні інтереси всіх суб'єктів суспільних відносин.

Вивчаючи розділ 7 Конституції України, студенти повинні визначити систему судової влади в Україні, принципи організації судів. Також потрібно визначити функції, цілі і задачі судової влади.

Необхідно охарактеризувати систему судів загальної юрисдикції в Україні, до якої належать місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний суд України. Студенту потрібно пояснити, як реалізуються в Україні принципи територіальності та спеціалізації.

Характеризуючи правовий статус суддів в Україні, перш за все слід визначити хто може бути суддею, який термін повноважень суддів. Вивчаючи процедуру призначення (обрання) професійних суддів на посаду потрібно зазначити їх права та обов'язки.

На прикінці вивчення цієї теми студенту потрібно дати правову характеристику Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів і їх системи. Правовий статус вищої ради юстиції.

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття судової влади в системі розподілу влад. Принципи.
2. Організаційні основи судоустрою в Україні.
3. Порядок утворення та ліквідація суду.
4. Порядок обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.
4. Конституційно - правовий статус суддів в Україні.
5. Загальна характеристика місцевих судів після судової реформи 2016 р..

6. Види та склад апеляційних судів в Україні після судової реформи 2016 р.
7. Верховний суд України, статус та повноваження.
8. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя.
9. Статус присяжного в суді.

Контрольні запитання:

1. Система і структура судів загальної юрисдикції.
2. Які повноваження помічника судді?
3. У чому полягає сутність і зміст правозахисної функції суддів загальної юрисдикції?.
4. Які має повноваження Вища рада юстиції?.

Практичне завдання.

На основі системного аналізу статей Конституції України підготуйте експертний висновок про принципи, механізм взаємодії судової влади з іншими гілками державної влади в Україні.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Конституція України. Науково - практичний коментар. Х., К, 2003, с.584-668.
3. Закон України "Про судоустрій і статус суддів" Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2016. - № 41-42, № 43, № 44-45. - ст.529
4. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до Європейських стандартів», схвалена Указом

- Президента України від 10 травня 2006р. - «Урядовий кур'єр», 24 травня 2006р.
5. Бойко В. Нова Конституція України і судова влада. - Право України, 1997, №1.
 6. Бородін І. Судова влада у теорії поділу влад. - «Право України, 2002, №10.
 7. Грошевий Ю.М., Марочкін І.Є. Органи судової влади в Україні. К., «Ін Юре», 1997.
 8. Федоренко В. Л. Система органів, що забезпечують функціонування судів загальної юрисдикції // Правова держава. Вип, 16. – К., 2005. – с.248-26
 9. . Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
 - 10.Шукліна Н. Г., Совгиря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
 - 11.Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
 - 12.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
 13. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
 - 14.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
 - 15.Совгиря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
 16. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.

Тема 7: Прокуратура України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Конституційно-правовий статус прокуратури у нашій державі визначається розділом 7 Конституції України.

Вивчаючи тему необхідно визначити сутність і зміст інституту прокуратури. Бажано сформулювати власне бачення проблеми співвідношення конституційно-правового статусу прокуратури із закріпленою у статті 6 Конституції України принципом поділу влади у державі на законодавчу, виконавчу і судову.

Студенту слід охарактеризувати функції та правовий статус прокуратури за Конституцією України. Сформулювати власну думку щодо відповідності чинного Закону України «Про прокуратуру» реаліям сьогодення. Реформа органів прокуратури в 2013 році.

Необхідно проаналізувати порядок призначення та звільнення Генерального прокурора України та його правовий статус. Визначити систему органів прокуратури України.

Не менш важливо охарактеризувати загальні та процесуальні правові акти органів прокуратури в Україні. Бажано аргументувати дане питання власними прикладами.

Питання для опанування та обговорення.

1. Конституційно-правовий статус прокуратури, принципи та функції прокуратури.
2. Система прокуратури України.
3. Офіс Генерального прокурора України.
3. Повноваження Генерального прокурора України.
4. Статус прокурора України.
5. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора.
6. Акти органів Прокуратури України.

Контрольні запитання:

1. Чи відповідає чинній Конституції України закон України «Про прокуратуру»?
2. Охарактеризуйте зміст функцій прокуратури.
3. Конституційно правовий статус прокурора України.
4. Назвіть систему органів прокуратури в Україні та охарактеризуйте основні елементи.

Реферати.

1. Правовий статус Генерального прокурора України.
2. Повноваження прокуратури областей.
3. Роль та завдання антикорупційної прокуратури в Україні.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Коментар до Конституції України: Науково-популярне видання. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996.
3. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. // Голос України 25.10.2014. - № 206
4. Конституційне право України / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К.: Ін Юре, 2002.
5. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
6. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.

7. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
8. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
9. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
10. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
11. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.

Модуль IV Конституційно правові основи територіального устрою України, організації місцевого самоврядування та національної безпеки України.

Місцеве самоврядування та національна безпека України"

Тема 1. Територіальний устрій України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми варто розкрити поняття державного устрою України та його принципів, приділити увагу державним політико-правовим засобам удосконалення та гармонізації міжнаціональних відносин в Україні.

Як важливий взаємозв'язок з державним устроєм необхідно визначити та охарактеризувати конституційні ознаки унітарної держави. Розглядаючи Україну як складну унітарну державу, потрібно розкрити конституційний статус Автономної Республіки Крим, повноваження державних органів АРК.

Визначаючи поняття територіального устрою, варто приділити увагу порядку вирішення питань територіального поділу в Україні, назвати види

адміністративно-територіальних одиниць, що існують в системі адміністративно-територіального устрою Української держави.

Крім того, для чіткого уявлення про державний устрій слід приділити увагу поняттю та складу державної території, а також вивченню поняття державного кордону та його видів, порядку встановлення і режимів, органів та засобів захисту державного кордону.

Термінологічний словник.

Територія держави - це простір, зафіксований державним кордоном на який поширюється суверенітет держави.

Адміністративно-територіальна одиниця - це компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальна одиниця - область, район, місто, район у місті, селище, село.

Державний устрій - це політико-територіальна організація держави, яка характеризується статусом її територіальних одиниць, формою їх правових відносин між собою та з державою в цілому. Форми державного устрою: унітарна, федеративна, регіоналістська (обласна) держава.

Система адміністративного устрою України - це сукупність адміністративно-територіальних одиниць (АРК, області, райони, міста райони в містах, селища і села), що становлять основу територіального устрою України.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття державного устрою.
2. Принципи державного устрою.
3. Конституційні (юридичні) ознаки унітарної держави.
4. Адміністративно-територіальний устрій України та порядок вирішення питань територіального поділу. Види адміністративно-територіальних одиниць в системі адміністративно-територіального устрою.

5. Поняття та склад державної території.
6. Поняття державного кордону України.
7. Який порядок встановлення державного кордону?
8. Визначити особливості територіальної організації вільних (спеціальних) економічних зон.
9. Автономна Республіка Крим у складі України.
10. Проблема територіальної автономії та національно-територіальних утворень в місцях компактного проживання національних груп.
11. Політико-правові засоби удосконалення та гармонізації міжнаціональних відносин в країні.

Тести.

1. Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами:
 - а) які мають особливий статус в судовій системі України;
 - б) незалежними від судової системи України;
 - в) що належать до єдиної системи судів України?
2. Питання зміни території України вирішується виключно:
 - а) Президентом України;
 - б) Верховною Радою України;
 - в) всеукраїнським референдумом.

Завдання

1. Який орган уповноважений вирішувати питання, пов'язані зі створенням нової області або скасування області в Україні?
2. Визначити види адміністративно-територіальних одиниць в системі адміністративно-територіального устрою.

Теми рефератів.

1. Державний кордон: поняття, види, порядок встановлення, режими.
2. Державні органи та засоби захисту державного кордону в умовах миру, війни, територіальної оборони.
3. Міста зі спеціальним статусом в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
3. Закон України. Про правонаступництво України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 46, ст.61.
4. Закон України. Про державний кордон України. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 2. - Ст.5. (Із змінами, внесеними згідно із Законами N 245/96-ВР від 18.06.96, ВВР, 1996, N 37, ст.167 N 662-ІУ (662-15) від 03.04.2003, ВВР, 2003).
5. Закон України. Про статус гірських населених пунктів в Україні // Відомості Верховної Ради.- 1995.- N 56.
6. Закон України. Про столицю України - місто-герой Київ // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 11. - Ст.79.
7. Борденюк В. Конституційно-правові аспекти вдосконалення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі // Вісник Конституційного Суду України. - 2004.- № 3.- С.49-58; № 4.- С.27-35.
8. Журавський В. Щодо реформи адміністративно-територіального устрою України //Право України.-2005.-№8.-С.16-19.
9. Вовк Ю. Ідея федералізму в Україні у контексті посилення впливу регіонів // Право України. - 2004. - № 10. - С.19-21.
10. Корнієнко М. Чи потрібні Україні федералізація або автономізація // Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.66-68
- 11.11. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
12. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
13. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
14. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
15. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В.

Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.

16. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. — 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. — Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. — 293 с.
17. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. — 56 с.
18. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 2. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми потрібно насамперед розкрити поняття та структуру місцевого самоврядування в Україні, приділити увагу законодавчому визначенню ролі органів місцевого самоврядування в Україні, їх компетенції.

Крім того, потрібно визначити конституційне положення територіальної громади, яку складають жителі, що постійно проживають у межах одного села, селища, міста, - самостійної адміністративно-територіальної одиниці.

Особливістю вивчення питання щодо організації діяльності органів місцевого самоврядування в Україні є їх взаємодія з місцевими державними адміністраціями, при цьому варто приділити увагу проблемі двох рівнів публічної влади.

Термінологічний словник.

Місьцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під

відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Органи самоорганізації населення - представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених Законом України "Про органи самоорганізації населення".

Представницький орган місцевого самоврядування - виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Право комунальної власності - право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Районні та обласні ради - органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст.

Територіальна громада - жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття та структура місцевого самоврядування.
2. Правовий статус територіальної громади.
3. Конституційна організація місцевого самоврядування в Україні.
4. Компетенція органів місцевого самоврядування.
5. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.
6. Порядок формування місцевого бюджету. Доходи та витрати місцевого бюджету.
7. Гарантії місцевого самоврядування.

8. Конституційний статус депутата місцевої ради та правові гарантії діяльності депутата місцевої ради.
9. Роль територіальних громад в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
10. Які повноваження має голова міської ради ?

Тести.

1. Питання організації управління районами в містах належить до компетенції:
 - а) міських рад;
 - б) обласних рад;
 - в) Верховної Ради України.
2. Що є матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування :
 - а) кошти, що направляються з Державного бюджету;
 - б) кошти, що направляються установами, організаціями та окремими громадянами відповідної території;
 - в) рухоме та нерухоме майно, кошти, земля, все, що є у власності відповідних територіальних громад?

Завдання.

1. Визначити види відповідальності органа місцевого самоврядування.
2. Навести приклади підстав дострокового припинення повноважень органу місцевого самоврядування.

Теми рефератів

1. Роль територіальних громад та трудових колективів в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
2. Проблема трансформації суверенних прав України у самоврядні повноваження територіальних громад.
3. Відносини та взаємодія органів місцевого самоврядування з місцевими та центральними органами державної адміністрації. Проблема двох рівнів публічної влади.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
2. 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
3. Закон України. Про місцеве самоврядування в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170 (Із змінами, внесеними згідно із Законами від 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292, 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292, 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292, 16.07.99 р., ВВР, 1999, № 41, Ст.372, 11.01.00 р., ВВР, 2000, № 9, Ст.67, 22.06.2000 р., ВВР, 2000, № 46, Ст.393, 21.12.2000 р., ВВР, 2001, № 9, Ст.39, 17.05.01 р., ВВР, 2001, № 31, Ст.149, 29.05.2001р., ВВР, 2001, № 32, Ст.172, 07.06.018 р., ВВР, 2001, № 33, Ст.175, від 06.03.2203 р., ВВР, 2003, № 24, Ст.159, від 22.05.2003 р.
4. Голос України, 2003, 19 червня).
5. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. - 2000.- № 3.- С. 43-50.
6. Куйбіда В.С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні. - Львів: Літопис, 2001.- 375 с.
7. Борденюк В. Місьцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. - 2003. № 4. - С.12-17.
8. Бориславська О. Місьцеве самоврядування в Україні: теорія та практика реалізації конституційно-правових засад: Монографія.-Львів, ПАІС,2005.
9. Волков В. Правові та практичні проблеми розвитку законодавства про місцеве самоврядування в Україні // Вісник Академії правових наук України.- Харків, 2003.- № 2(33)-3(34).- С.324-335.
10. Батанов О. Статут територіальної громади - основний нормативний акт місцевого самоврядування //Право України- 2004.- № 7.- С.30-34.
11. Делія Ю. Місьцеве самоврядування як право територіальної громади //Право України.-2005.-№5.-С.45-49.
12. Батанов О. В. Муніципальне право України: Підручник / Від. Ред.. М.О. Батанов – Х.: Оддісей, 2008. – с. 12
13. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
14. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
15. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
16. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
17. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

18. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
19. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
20. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
21. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 3. Основи національної безпеки і оборони України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми варто розкрити поняття , об'єкти і принципи національної безпеки України.

Студент повинен засвоїти, що для створення та підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів безпеки в Україні розробляється система нормативно-правових актів, які регулюють відносини у галузі національної безпеки, визначаються правові основи діяльності в цій сфері, формуються або удосконалюються органи забезпечення безпеки і механізми контролю та нагляду за їх діяльністю.

Крім того, для чіткого уявлення про національну безпеку і оборону слід приділити увагу щодо вивчення системи забезпечення національної безпеки та основних функцій системи забезпечення національної безпеки в усіх сферах діяльності.

Вивчаючи дану тему, також варто приділити увагу поняттю та сутності національної безпеки, основним напрямкам державної політики у сфері національної безпеки України.

Термінологічний словник.

Національна безпека України - це стан країни, за якого система державно-правових і суспільних гарантій забезпечує реалізацію суверенітету, конституційного ладу та територіальної цілісності держави, всебічний розвиток і захист інтересів всього населення країни, джерел його духовного й матеріального добробуту без будь-якої дискримінації від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом досягнення національних потреб та інтересів і погодження їх із загальнолюдськими потребами й інтересами у межах основних принципів та загальновизнаних норм міжнародного права.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, об'єкти, суб'єкти національної безпеки України.
2. Принципи національної безпеки України.
3. Законодавчі основи забезпечення національної безпеки.
4. Надзвичайний стан та його правові наслідки.
5. Воєнний стан та його правові наслідки.
6. Система забезпечення національної безпеки України.
7. Основні функції системи забезпечення національної безпеки в усіх сферах діяльності.
8. Поняття, основи та організація оборони Української держави.
9. Збройні сили України їх правовий статус.
10. Основні напрями державної політики в сфері національної безпеки України.

Тести

1. Закон України "Про Державний Гімн України" був прийнятий:

а) у 1996 р.;

б) у 2000 р.;

в) у 2002р.;

г) у 2003р.

2. Державний Гімн України є національним гімном на слова:

а) П. Чубинського;

б) Т. Шевченка;

в) М. Вербицького;

г) І. Франка.

3. Питання зміни території України вирішується виключно:

а) Президентом України;

б) Верховною Радою України;

в) всеукраїнським референдумом.

4. Хто формує особовий склад Ради національної безпеки України :

а) Верховна Рада України;

б) Президент України;

в) Кабінет Міністрів України?

Завдання.

1. Який орган уповноважений вирішувати питання оборони та безпеки в Україні?

2. Визначити суб'єктів та об'єктів національної безпеки і оборони.

Теми рефератів

1. Державний кордон: поняття, види, порядок встановлення, режими.

2. Поняття системи забезпечення національної безпеки та її елементи.

3. Поняття, об'єкти, суб'єкти та принципи національної безпеки України.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
2. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони» від 05.03.1998 р.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р.
4. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу від 12.12.1991 р зі змінами на 2000 р.
5. Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. зі змінами на 2010 рік.
6. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 16.04.2000 зі змінами на 2010 р.
7. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 зі змінами на 2003 р.
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 року зі змінами на 2010 р.
9. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
10. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
11. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
12. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
13. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
14. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
15. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
16. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
17. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Питання для самоконтролю.

1. Поняття, предмет конституційного права України як галузі права.
2. Метод конституційно-правового регулювання.
3. Система конституційного права України.
4. Конституційно-правові норми: поняття, особливості, види.
5. Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види.
6. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
7. Об'єкти конституційно-правових відносин.
8. Джерела конституційного права України як галузі права.
9. Конституційне право України як наука та навчальна дисципліна.

10. Поняття Конституції як Основного Закону суспільства і держави.
11. Юридичні властивості конституцій.
12. Класифікація конституцій.
13. Функції конституцій.
14. Загальна характеристика чинної Конституції України.
15. Порядок прийняття Конституції України, внесення в неї змін та доповнень.
16. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
17. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом.
18. Поняття та ознаки засад конституційного ладу України.
19. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
20. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
21. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
22. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.
23. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.
24. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.
25. Конституційні принципи верховенства права і законності: поняття і співвідношення між ними.
26. Конституційно-правове регулювання державних символів України.
27. Конституційно-правова відповідальність: поняття, особливості, види.
28. Поняття і принципи громадянства в Україні.
29. Категорії осіб, які є громадянами України.
30. Набуття громадянства України.
31. Припинення громадянства України.
32. Органи, які беруть участь у вирішенні питань громадянства та їх компетенція.
33. Поняття засад правового статусу особи та його елементи.
34. Конституційні принципи правового статусу особи в Україні.
35. Поняття і найважливіші властивості основних прав і свобод громадян України. Їх класифікація.
36. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.
37. Політичні права громадян України: поняття та види.
38. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.
39. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.
40. Механізм реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття та структура.
41. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і види.
42. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.
43. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
44. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
45. Конституційні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без

- громадянства в Україні.
46. Конституційно-правовий статус біженців в Україні.
 47. Громадські об'єднання в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
 48. Порядок утворення і припинення діяльності громадських об'єднань.
 49. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні.
 50. Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні.
 51. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні.
 52. Поняття, види і предмет референдумів в Україні.
 53. Порядок підготовки, проведення референдуму, а також визначення його результатів.
 54. Поняття виборів та виборчого права.
 55. Виборче законодавство та виборчі системи в Україні.
 56. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
 57. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
 58. Конституційно-правовий статус виборчих комісій в Україні.
 59. Порядок виборів народних депутатів України.
 60. Порядок виборів Президента України.
 61. Порядок виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.
 62. Порядок виборів депутатів місцевих рад.
 63. Порядок виборів сільських, селищних, міських голів.
 64. Конституційна форма правління в Україні.
 65. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
 66. Порядок формування та структура Верховної Ради України.
 67. Функції та компетенція Верховної Ради України.
 68. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.
 69. Конституційно-правовий статус депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України.
 70. Порядок роботи Верховної Ради України, його нормативне регулювання.
 71. Загальна характеристика конституційно-правового статусу народних депутатів України.
 72. Права та обов'язки народних депутатів України.
 73. Гарантії діяльності народних депутатів України.
 74. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
 75. Функції та компетенція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
 76. Конституційний статус Рахункової палати України.
 77. Конституційно-правовий статус Президента України.
 78. Функції та компетенція Президента України.
 79. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.
 80. Правові акти Президента України.
 81. Конституційний статус РНБО України.
 82. Правовий статус апарату Президента України.
 83. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
 84. Склад, структура та порядок формування Кабінету Міністрів України.
 85. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України.

86. Правовий статус Прем'єр-міністра.
87. Парламентська відповідальність Кабінету Міністрів України.
88. Підстави та порядок припинення повноважень Кабінету Міністрів України.
89. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади.
90. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
91. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні.
92. Конституційні принципи судочинства в Україні.
93. Судова система України.
94. Суддівське самоврядування в Україні.
95. Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції.
96. Конституційно-правовий статус суддів в Україні.
97. Правовий статус прокуратури України.
98. Поняття конституційної юристи акції та конституційного контролю.
99. Види конституційного контролю.
100. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, структура.
101. Функції та компетенція Конституційного Суду України.
102. Форми звернення до Конституційного Суду України.
103. Конституційне провадження, його форми і стадії.
104. Акти Конституційного Суду України.
105. Конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України.
106. Конституційна форма державного устрою України.
107. Конституційні принципи та система адміністративно-територіального устрою України.
108. Поняття та сутність автономії.
109. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим у складі України.
110. Конституційно-правовий статус Верховної Ради Автономної Республіки Крим.
111. Конституційно-правовий Ради міністрів Автономної Республіки Крим.
112. Поняття і принципи місцевого самоврядування в Україні.
113. Система місцевого самоврядування в Україні.
114. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні.
115. Конституційно-правовий статус місцевих рад.
116. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад.
117. Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів.
118. Конституційно-правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.
119. Конституційно-правовий статус органів самоорганізації населення.
120. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ.
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА.

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ.

КАФЕДРА КОНСТИТУЦІЙНОГО МІЖНАРОДНОГО ТА
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.

РОЗВАДОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

методичні вказівки для самостійної роботи студентів 2 - го курсу денної
форми навчання (спеціальність «081 Право»)

м. Івано-Франківськ, 2022

УДК 342.536.1

P64

Розвадовський В. І. Конституційне право України. Методичні вказівки для студентів 2 курсу щодо самостійної роботи (*денної форми навчання*) [текст] Володимир Іванович Розвадовський. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2024 – 45 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для самостійної роботи студентів денної форми навчання із курсу «Конституційне право України». У методичних вказівках коротко охарактеризовані теми, що виносяться студентам на самостійне вивчення, термінологічний словник. Окрім того визначені найважливіші питання для опанування та обговорення, тести та реферати. Методичні вказівки містять також завдання для контролю самостійної роботи студентів денної форми навчання, які є обов'язковими до виконання. До кожної теми поданий перелік нормативних актів та літератури.

©Розвадовський В.І., 2024 рік

© Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2024

Вступ

Конституційне право України - одна з профілюючих галузей права та єдина в правовій системі України фундаментальна галузь. Це проявляється в тому, що конституційні приписи повинні регулювати та охороняти важливі суспільні відносини, встановлювати при цьому належність публічної влади, її організацію та гарантії основних прав і свобод людини і громадянина.

Для глибшого вивчення та засвоєння знань з програми робочої навчальної дисципліни «Конституційне право України» застосовується така форма навчального процесу, як самостійна робота студентів.

Самостійна робота – це форма навчання, при якій студент засвоює необхідні знання, оволодіває вміннями і навичками, навчається плановірно, систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності. Її відмінність від інших форм навчання в тому, що вона передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність у відповідності до поставлених завдань.

Застосовуючи самостійну форму навчального процесу навчальної дисципліни конституційне право України у студента формуються такі важливі ознаки, як:

- самостійний характер роботи студента за матеріалом;
- різноманіття форм діяльності студентів у процесі пошуку найбільш вагомих і поглиблених знань при вивченні предмету;
- самостійна робота формує у майбутнього спеціаліста відповідну мотивацію та навички самоосвіти, які будуть його супроводжувати все життя. Адже освіта не закінчується з одержанням диплома, людина, яка не займається самоосвітою, безнадійно відстає від інших колег у фаховому, політичному та культурному аспектах життя;
- самостійна робота визначає рівень засвоєння студентом знань на лекціях, семінарських та практичних заняттях.

Саме в процесі самостійного опрацювання матеріалу студент бачить ті прогалини в знаннях, які йому слід ліквідувати першочергово, тому, що в іншому разі вони можуть стати серйозною перешкодою до опанування певної теми та всього матеріалу в цілому.

При розробці методичних рекомендацій для самостійної роботи студентів було за основу взято два модуля програми робочої навчальної дисципліни конституційне право України, а саме план самостійної та індивідуальної роботи студента, враховано специфіку питань по чотирьох змістовим модулям, а також по кожній темі окремо. Дані короткі роз'яснення стосовно поставлених питань, а також запитання для самоконтролю. Після розгляду тем самостійної роботи студентам рекомендуються індивідуальні завдання для перевірки матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання.

Самостійна та індивідуальна робота студента, оцінювання самостійної роботи студентів проходить методом накопичування балів за виконану самостійну роботу протягом навчального періоду.

Студенти повинні знати і орієнтуватися, що таке самостійна робота і які важливі положення можна виділити знаючи структуру і зміст самостійної роботи студента а саме:

самостійна робота студента є важливим чинником творчої, наукової активності студентської молоді;

самостійна робота вимагає системності і послідовності у виконанні поставлених на лекціях, семінарських і практичних заняттях завдань;

самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних здібностей студента, тоді коли вона координується, контролюється і спрямовується викладачем.

За результатами вивчення курсу конституційного права України студенти повинні **знати:**

- поняття, предмет і методи конституційного права;
- систему і функції конституційного права;
- джерела конституційного права;
- основні засади конституційного ладу України;
- конституційні права, свободи і обов'язки людини і громадянина;
- основні форми народовладдя;
- органи державної влади, їх статус та порядок діяльності;
- територіальний устрій України;
- систему місцевого самоврядування в Україні та інші конституційні інститути.

Опанувавши навчальну дисципліну студенти повинні

вміти:

- аналізувати положення Конституції України;
- тлумачити конституційне законодавство;
- характеризувати конституційно-правові інститути;
- застосовувати одержані знання на практиці.
- обґрунтовувати підстави і порядок реалізації громадянами передбачених
- Конституцією України прав і свобод.
- давати усні та письмові пояснення з питань конституційного права;

Модуль III. Організація державної влади в Україні.

Тема 1. Теоретичні основи організації та здійснення державної влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

При вивченні цієї теми потрібно дати визначення поняттю органу держави, його конституційні ознаки та статус, розкрити структуру діючого законодавства про державні органи України.

Крім того, варто розглянути структуру та види органів держави, принципи самоорганізації та діяльності апарату органів держави в Україні.

Розкрити поняття та види представницьких органів держави, конституційний статус Президента України та Кабінету Міністрів України, центральної та місцевої державних адміністрацій.

Потрібно визначити конституційний статус контрольно-наглядових та правоохоронних органів держави, їх види та місце в забезпеченні державної влади в Україні, їх функції, повноваження тощо.

Термінологічний словник.

Державна влада це система відносин веління-підкорення в соціальному управлінні в яких поведінка суб'єкта підпорядковується державним велінням, вираженим у правовій формі, з метою досягнення і підтримання певного порядку в суспільстві.

Місцеві державні адміністрації - це державні органи виконавчої влади в областях, районах, в районах Автономної Республіки Крим, які наділені правом представляти інтереси держави і приймати від її імені розпорядження, що діють на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Орган державної влади - це організаційно відокремлена і відносно автономна складова частина єдиного державного апарату України, що становить собою колектив громадян України (одну особу) - державних службовців, - заснований у встановленому законом порядку для виконання завдань та функцій держави, наділений з цією метою відповідними державно-владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах.

Президент - обраний народом або парламентом або представницькою колегією глава держави, який отримує владу на визначений термін у порядку делегації. Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України обирається народом України на 5- ти річний термін.

Парламент - родова назва вищого колегіального загальнонаціонального представницького і законодавчого органу в демократичних державах, який відображає суверенну волю народу і працює на постійній основі. В Україні парламентом є Верховна Рада України - єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Уряд - колегіальний орган загальної компетенції, який здійснює керівництво виконавчою і розпорядчою діяльністю в державі. Уряд України - Кабінет Міністрів України, який є вищим органом у системі органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України та підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених у статтях 85, 87 Конституції України.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Конституційна організація державної влади в Україні.
2. Поняття органу держави, його ознаки та конституційний статус.
3. Система та види органів держави. Конституційні принципи організації та діяльності органів державної влади. Державний апарат.
4. Демократизація організації та діяльності державного апарату.
5. В чому полягають принципи організації та діяльності державного апарату
6. Контрольно-наглядові та правоохоронні органи в системі органів держави.

Тести.

1. Найвищим судовим органом в системі судів загальної юрисдикції в Україні є:
 - а) Верховний Суд України;
 - б) Конституційний Суд України;
 - в) Вищий господарський суд України.
2. Президент за Конституцією України виступає від імені:
 - а) держави;

- б) Верховної Ради України;
- в) українського народу.

Завдання.

1. Визначити конституційне найменування глави держави, глави уряду, глави парламенту, керівника центрального органу виконавчої влади.
2. Визначити місце та найменування посади керівника місцевої державної адміністрації в системі виконавчої влади.

Теми рефератів.

1. Структура діючого законодавства про державні органи України.
2. Державна влада як інститут конституційного права.
3. Конституційні засади закріплення, організації та здійснення державної влади в Україні.
4. Поняття, види і система органів державної влади.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

19. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
20. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
21. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
22. Тихомиров Ю. А. Власть в обществе: единство и разделение // Советское государство и право. – 1990. - № 2. – с. 38.
23. Чушенко В. Історичні традиції і форма правління сучасної України / Драгоманівський збірник.-Л.. 1996.
24. Робінович П. М. Державна влада, //Юридична енциклопедія: в 6 т. – К., 1999. – т. 2. – с. 85
25. Скрипнюк В. Політико-правові принципи організації та функціонування державної влади в Україні // Право України. – 2002. № 5. – с. 3.
26. Шаповал В. Феномен державного органу (органу держави) або органу державної влади: теоретико-правовий і концептуальний аспект // Право України. – 2003. - № 8. – с. 25-29
27. Сиренко В. Интересы и власть. – К., 2006. – с. 165- 169.

28. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
29. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
30. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
31. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
32. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
33. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
34. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
35. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
36. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 2. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчення даної теми слід розпочати з окремих статей Основного законку, а саме: статті 75 Конституції України у якій зазначено, що єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Саме це і є свідченням того, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони, які виражають волю українського народу.

Вивчаючи дану тему традиційно слід розпочати з визначення поняття парламенту як представницького і законодавчого органу держави. Студентам потрібно вивчити історичні етапи становлення парламентаризму в Україні.

Необхідно охарактеризувати правовий статус Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади в Україні в тому числі статус Голови Верховної Ради України та народного депутата. Конституційний склад і структуру Верховної Ради України. Формування органів ВРУ. Організація роботи ВРУ. Особливої уваги потребує вивчення функцій та форм роботи ВРУ, законодавчого процесу і його стадій. Розгляд Верховною Радою України питань за спеціальними процедурами. Окремого аналізу також вимагає правовий статус Голови Верховної Ради України та його заступників, погоджувальної ради, комітетів, комісій, уповноваженого ВРУ з прав людини, апарату Верховної Ради України. Необхідним є аналіз нормативних актів, які приймає законодавчий орган України.

Термінологічний словник.

Верховна Рада України - це єдиний виборний колегіальний загальнонародний постійно діючий представницький орган законодавчої влади України.

Функції Верховної Ради України - це основні напрями діяльності українського парламенту.

Законодавчий процес (процедура) - це передбачений Конституцією і законами України порядок здійснення Верховною Радою України та іншими суб'єктами законодавчої діяльності законодавчої функції та реалізації законодавчих повноважень.

Народний депутат України- це виборний представник Українського народу у Верховну Раду України, покликаний відповідно до Конституції та законів України здійснювати представницькі та інші функції парламенту й народу.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, конституційна природа та ознаки парламенту України.
2. Конституційні основи порядку формування та припинення діяльності Верховної Ради України.
3. Правовий статус народного депутата України.
4. Правовий статус Голови Верховної Ради України

5. Правовий статус погоджувальної ради ВРУ.
6. Правовий статус тимчасових комісій та апарату ВРУ.
7. Функції та повноваження парламенту України.
8. Основні форми роботи Верховної Ради України.
9. Законодавчий процес.
10. Юридична природа актів прийнятих ВРУ.
11. Уповноважений ВРУ з прав людини.
12. Поняття, форми, мета парламентського контролю в Україні.

Тести.

1. Голова Верховної Ради України не уповноважений:

1. Представляти Верховну Раду України у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав
2. Представляти Україну у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав+
3. Вживати заходів для забезпечення безпеки і охорони Верховної Ради відповідно до закону
4. Підписувати Державний бюджет України
5. Виконувати доручення Верховної Ради України

2. Держбюджет на наступний рік має бути представлений Верховній Раді України не пізніше:

1. 1 липня
2. 15 вересня
3. 15 жовтня
4. 1 листопада
5. 5 грудня

3. Громадянин України може бути обраний народним депутатом України з:

1. 18 років
2. 20 років
3. 21 року
4. 25 років
5. 30 років

Завдання.

1. Визначити основні функції заступників Голови Верховної Ради України.
2. Визначити місце та роль уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
3. Визначте повноваження помічника народного депутата України.
4. Визначте у яких випадках можуть скликатися позачергові і надзвичайні сесії парламенту України?

Теми рефератів.

1. Повноваження парламенту України.
2. Суб'єкти законодавчої ініціативи.
3. Припинення повноважень Голови Верховної Ради України.
4. Сучасна концепція про парламентаризм в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

18. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
19. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
20. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 – рп.
21. Закон України. Про вибори народних депутатів України // Голос України. - 2004, 20 квітня.
22. Закон України «Про регламент ВРУ» від 10 лютого 2010 року.

- 23.Кривенко Л.Т. Необхідно модернізувати конституційне визначення Верховної Ради України // Вісник Академії правових наук України, № 4(35).- Харків, 2003. - С. 37-51.
- 24.Майданик О. Поняття і сутність парламентського контролю // Право України, - 2004. - № 10. - С. 12-25.
- 25.Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. - К.:УАДУ, 2000.- 216 с.
- 26.Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 27.Майданик О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 28.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
29. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 30.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
- 31.Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
- 32.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самоутуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
- 33.Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч.посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
- 34.Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 3. Конституційно-правовий статус Президента України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Вивчаючи дану тему студенти спочатку повинні визначити загальну характеристику інституту президентства. Становлення інституту президентства

в Україні. Місце та роль Президента України в конституційній системі органів державної влади.

Особливу увагу слід звернути на процедуру виборів Президента України. Для цього варто прокоментувати та дати власну оцінку змінам внесеним до конституції України в 2011 році, щодо виборів Президента України.

Осердям цього питання є представницькі повноваження Президента України. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням законодавчої влади. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням виконавчої влади. Повноваження Президента, пов'язані із здійсненням судової влади. Повноваження Президента в сфері національної безпеки, оборони та військової політики.

Не менш важливим в даній темі є питання дострокового припинення повноважень Президента України. Детально зупинитись на суб'єктах ініціювання процедури імпічменту Президента України.

Вивчаючи питання конституційно-правового статусу Ради національної безпеки і оборони України студентам слід визначити роль Президента України.

В завершенні вивчення цієї теми цікавим для студентів буде питання правового статусу Адміністрації Президента України, консультативних, дорадчих та інших органів і служб при Президентові України.

Повноваження Президента в сфері національної безпеки, оборони та військової політики. Повноваження Президента з формування органів та призначення показових осіб. Акти Президента України. Секретаріат Президента України. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.

Термінологічний словник.

Глава держави - це особа або орган, який є конституційним органом влади, здійснює верховне представництво нації на міжнародній арені та у внутрішньополітичному житті.

Адміністрація Президента України- є постійно діючим органом, основним завданням якого є організаційне, правове консультативне, інформаційне, експертно-аналітичне та інше забезпечення здійснення главою держави визначених Конституцією України повноважень.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, правова природа та призначення інституту глави держави.
2. Становлення інституту глави держави в Україні (історичний аспект).
3. Конституційно-правові основи обрання Президента України (загальна характеристика).
4. Повноваження Президента України.
5. Взаємовідносини Президента України з іншими органами державної влади.
6. Припинення повноважень Президента України. Імпічмент Президента України.
7. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
8. Адміністрація Президента України, консультативні, дорадчі та інші органи і служби при Президенті України.

Тести.

Відповідно до Конституції Президентом України може бути обраний громадянин України, який:

1. Проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років+
 2. Досяг тридцятирічного віку
 3. Володіє високими моральними якостями
 4. Має право голосу та не володіє державною мовою
 5. Має досвід правозахисної діяльності або стаж роботи за фахом юриста не менше 10 років
-
2. Одна й та сама особа не може бути Президентом України:
 1. Більше ніж два строки підряд+
 2. Два строки підряд

3. Три строки підряд
4. Більше ніж два строки
5. Два і більше строків підряд

3. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду Верховною Радою України:

1. Йому надається такий же строк для додаткового розгляду вказаного закону
2. Закон вважається таким, що набрав законної сили
3. Закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений+

4. Закон повертається до Верховної Ради України для повторного схвалення

5. Закон вважається таким, на який накладено Президентське вето

4. Відповідно до Конституції Президент України не може:

1. Приймати нормативно-правові акти
2. Бути достроково усунутий з посади законодавчим органом влади в Україні
3. Накладати вето на закони
4. Приймати рішення про визнання іноземних держав
5. Займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю+

Завдання.

1. Визначити правове положення представника Президента України у Автономній Республіці Крим.
2. Встановіть і класифікуйте основні завдання, функції та повноваження Президента України за Основним Законом.
3. Розкрийте зміст установчих (державотворчих), безпекових і оборонних, а також зовнішньополітичних повноважень Президента України.

Теми рефератів.

Правове положення дорадчих органів при Президенті України.

Правовий статус адміністрації Президента України.

Повноваження Ради національної безпеки і оборони України.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

25. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
26. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
27. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 р. № 20 -рп
28. Закон «Про застосування поста Президента Української РСР» від 05.07.1991 року.
29. Закон України. Про Раду національної безпеки і оборони України // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.
30. Закон України „Про вибори Президента України" від 05.03.1999 р.// Відомості ВРУ. – 1999. - № 14. – с. 81.
31. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України» від 21.08.2009 року.
32. Закон України № 2952 – 4»Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів ВР АРК місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 01.02.2011 року
33. Указ Президента України «Про деякі питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України» від 05.04.2011 року № 353.
34. Кривенко Л. Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // Віче.-1998.- № 10.
35. Годька Ю.Н., Яворский В.Д. Президент Украины: конституционно-правовой статус. Монография. - Х.: "Факт", 1999. - 256 с.
36. Агафонов С. Историчний розвиток інституту глави держави // Право України. - 2001.- № 7.- С. 102-104.
37. Бурчак Ф. Г. Президент України. - К.: Ін Юре, 1997. - 24с.
38. Кривенко Л. Конституційна відповідальність глави держави // Віче.- 2001- № 10.- С.3-18.
39. Белов Д. М. Конституційно-правове регулювання інституту президента в Україні та Франції: Монографія. – Ужгород; Ліра. 2007. – с.11
40. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
41. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с

42. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
43. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
44. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
45. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
46. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філяніна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
47. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
48. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 4. Органи виконавчої влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

З часу проголошення незалежності України та визнання одним із провідних принципів національного державного будівництва принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову відбулося становлення якісно нової системи органів виконавчої влади України.

Розкриваючи зміст поняття виконавчої влади і системи її органів, потрібно визначити місце і роль Кабінету Міністрів України в конституційній системі органів державної влади, склад і порядок формування Кабінету Міністрів України.

Потрібно охарактеризувати конституційні основи системи виконавчої влади в Україні. Також слід указати на основні нормативно-правові акти,

які врегульовують конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх діяльність.

Окремого аналізу вимагають сутність і зміст адміністративної реформи 2010-2012 років в Україні. Опрацювавши дану тему спрогнозуйте подальший перебіг започаткованої реформи й аргументуйте свою позицію. Класифікуйте та систематизуйте органи виконавчої влади в Україні.

В подальшому потрібно визначити конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України, його склад та конституційні повноваження. Потрібно охарактеризувати конституційні засади організації та діяльності Уряду України.

Окрім того студенти повинні визначити конституційно-правовий статус центральних органів влади та місцевих державних адміністрацій.

Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади в Україні. Місцеві державні адміністрації в Україні.

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття виконавчої влади та система її органів .
2. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра в Україні.
3. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Конституційно-правовий статус міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в Україні: поняття, види, призначення.
5. Місцеві органи виконавчої влади: види, призначення, повноваження.
6. Конституційні основи адміністративно-правової реформи в Україні.
7. Центральні органи виконавчої влади з спеціальним статусом.
8. Акти уряду.

Теми для дискусій.

1. Чи наділені органи виконавчої влади законодавчою ініціативою?
2. Яка доцільність функціонування обласних та районних державних адміністрацій?
3. Якими контрольними функціями наділена виконавча влада в Україні?

Практичне завдання.

Після рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 року Президент України видав ряд указів адміністративної реформи в Україні.

Опрацюйте укази Президента України № 1085; № 1199 від 09; 24 грудня 2010 року та № 395; № 402; № 446 від 7; 8; і 9 квітня 2011 року та коротко опишіть ефективність цих під нормативних актів у житті держави.

Нормативні акти та література.

22. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
23. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 року, зі змінами // Голос України, 01.03.2014. № 39
24. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 - Ст. 190.
25. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 120 Конституції України (справа про суміщення службової діяльності керівників органів виконавчої влади) - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2002-2003. Кн. 4/ Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2004.- С.43-46.

26. Стратегія реформування державно управління України на 2016 – 2020 роки, затверджена розпорядженням КМУ від 24.06.2016 р. №474-р // Урядовий кур'єр. 27.07.2016. №139.
27. Аверьянов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог // Право України. - 2003.- № 9.
28. Аверьянов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі // Право України. - 2005. № 4. - С.10-15.
29. Дахова І. Поняття виконавчої влади та її місце в державному механізмі України (конституційний аспект) // Право України. - 2002. № 12. - С.23-27.
30. Єрмолін В. До питання про співвіднесення понять виконавчої влади і державного управління // Право України. - 2002. № 9. - С.29-32.
31. Кобрин В.С. Конституційно-правовий статус Прем'єр –міністра України: автореф. Дис.. на здобуття наук.ступеня. канд.. юрид.наук: спец.12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Ужгород, 2015.
32. Коваленко А.А. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія і практика: Монографія / Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.- 509 с.
33. Пахомов І. Конституція України і виконавча влада // Право України. - 2002.- № 9. - С.38-40.
34. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
35. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
36. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
37. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
38. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с

40. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
41. Совгиря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
42. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.

Додаткова література.

8. Авер"янов В. Виконавча влада в Україні та її правове регулювання // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.238-253.
9. Авер"янов В. Український уряд у вимірі конституційно-правових вимог // Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.58-65.
10. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг.ред.В.Б.Авер"янова - К.:Факт, 2003.- 384 с. (С.73- 100).
11. Коваленко А. У чому сила виконавчої влади: особливості її функціонування в перехідному суспільстві // Віче, 2004.- №7.- С.46- 50.
12. Коліушко І. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. Монографія. - К.Факт, 2002.- 260с. (С.11-57).
13. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с. (208-231).
14. Цветков В. Державне управління: теорія, методологія, практика // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.254-272.

Тема.5. Конституційний суд України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Відповідно до ст. 147 Конституції України, Конституційний Суд є єдиним колегіальним органом конституційної юрисдикції в Україні, що вирішує питання про відповідальність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції та законів України.

За своєю сутністю Конституційний суд України є юрисдикційним судовим органом. Він має правосудну природу і правосудний правовий статус та уповноважений здійснювати конституційне судочинство в Україні.

Студентам спочатку потрібно проаналізувати розділ 12 Конституції України і Закон України «Про Конституційний суд України». На підставі цього, варто визначити місце, роль і значення Конституційного Суду в системі державних органів України, основну мету його діяльності, а також задачі, що стоять перед ним.

Особливу увагу треба приділити повноваженням Конституційного суду. Необхідно розглянути особливості формування Конституційного Суду. Порядок та підстави припинення повноважень суддів Конституційного Суду України. Тут же слід звернути увагу на те, хто може бути суддею Конституційного Суду України. Осердям цього питання аналіз повноважень суддів що впливає із Закону України «Про Конституційний Суд».

Не менш важливим є питання структури та організації діяльності Конституційного Суду України. Особливо повноваження голови та заступників КСУ, постійних і тимчасових комісій КСУ, секретаріату КСУ.

Студенти повинні охарактеризувати стадії конституційного судочинства та на прикладах прокоментувати окремі рішення та висновки КСУ.

Питання для опанування та обговорення.

1. Становлення інституту правової охорони конституцій за національним та міжнародним правом.
2. Порядок формування конституційного Суду України після судової реформи 2016 року.
3. Функції і повноваження Конституційного Суду України.
4. Форми і суб'єкти звернень до Конституційного Суду України.
5. Особливості конституційного провадження.
6. Інститут конституційної скарги.
7. Види актів Конституційного Суду України.

Нормативні акти та література.

17. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
18. Закон України "Про Конституційний Суд України". 13 липня 2017 р. // Голос України, 02.08.2017 № 141
19. Регламент Конституційного Суду України, «Вісник Конституційного Суду України», 1997, № 1.
20. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20 -рп // Офіційний вісник України. – 2010. - № 72/1. – с. 2597.
21. Закон «Про Конституційний Суд України». Популярний коментар. К, Либідь, 1998.
22. Скомороха В. Окремі питання поділу влади і юрисдикція Конституційного Суду України. - «Право України», 1999, №5.
23. Тесленко М. Місця Конституційного Суду України в системі вищих органів державної влади. - «Право України», 1999, №12.
24. Шемшученко Ю.С. Мурашин Г.О. Конституційний Суд України. К, «Ін Юре», 1997.
25. Конституційне право України. Академічний курс. Том 2. К, 2008, с.463-488.

26. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
27. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
28. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
29. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
30. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
31. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
32. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.

Тема 6: Конституційно-правові основи судової влади в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

2010 рік разом зі зміною політичної влади в Україні приніс і масштабні зміни в системі судочинства, які ототожнюються з новітньою судовою реформою. Саме кульмінацією цього процесу стало прийняття Закону України «Про судоустрій і статус судів» від 7 липня 2010 року № 2453-5.

При вивченні теми, слід показати, що судова влада це невід'ємний механізм здійснення державної влади в системі розподілу державної влади покликана зберігати їх рівновагу, захищаючи права, свободи та законні інтереси всіх суб'єктів суспільних відносин.

Вивчаючи розділ 7 Конституції України, студенти повинні визначити систему судової влади в Україні, принципи організації судів. Також потрібно визначити функції, цілі і задачі судової влади.

Необхідно охарактеризувати систему судів загальної юрисдикції в Україні, до якої належать місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний суд України. Студенту потрібно пояснити, як реалізуються в Україні принципи територіальності та спеціалізації.

Характеризуючи правовий статус суддів в Україні, перш за все слід визначити хто може бути суддею, який термін повноважень суддів. Вивчаючи процедуру призначення (обрання) професійних суддів на посаду потрібно зазначити їх права та обов'язки.

На прикінці вивчення цієї теми студенту потрібно дати правову характеристику Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів і їх системи. Правовий статус вищої ради юстиції.

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття судової влади в системі розподілу влад. Принципи.
2. Організаційні основи судоустрою в Україні.
3. Порядок утворення та ліквідація суду.
4. Порядок обрання суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад.
4. Конституційно - правовий статус суддів в Україні.
5. Загальна характеристика місцевих судів після судової реформи 2016 р..
6. Види та склад апеляційних судів в Україні після судової реформи 2016 р.
7. Верховний суд України, статус та повноваження.
8. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя.
9. Статус присяжного в суді.

Контрольні запитання:

1. Система і структура судів загальної юрисдикції.
2. Які повноваження помічника судді?

3. У чому полягає сутність і зміст правозахисної функції суддів загальної юрисдикції?
4. Які має повноваження Вища рада юстиції?

Практичне завдання.

На основі системного аналізу статей Конституції України підготуйте експертний висновок про принципи, механізм взаємодії судової влади з іншими гілками державної влади в Україні.

Нормативні акти та література.

17. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
18. Конституція України. Науково - практичний коментар. Х., К, 2003, с.584-668.
19. Закон України "Про судоустрій і статус суддів" Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2016. - № 41-42, № 43, № 44-45. - ст.529
20. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до Європейських стандартів», схвалена Указом Президента України від 10 травня 2006р. - «Урядовий кур'єр», 24 травня 2006р.
21. Бойко В. Нова Конституція України і судова влада. - Право України, 1997, №1.
22. Бородін І. Судова влада у теорії поділу влад. - «Право України, 2002, №10.
23. Грошевий Ю.М., Марочкін І.Є. Органи судової влади в Україні. К., «Ін Юре», 1997.

24. Федоренко В. Л. Система органів, що забезпечують функціонування судів загальної юрисдикції // Правова держава. Вип, 16. – К., 2005. – с.248-26
- 25.. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
26. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
27. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
28. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
29. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
30. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
31. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
32. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.

Тема 7: Прокуратура України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

Конституційно-правовий статус прокуратури у нашій державі визначається розділом 7 Конституції України.

Вивчаючи тему необхідно визначити сутність і зміст інституту прокуратури. Бажано сформулювати власне бачення проблеми співвідношення конституційно-правового статусу прокуратури із

закріпленою у статті 6 Конституції України принципом поділу влади у державі на законодавчу, виконавчу і судову.

Студенту слід охарактеризувати функції та правовий статус прокуратури за Конституцією України. Сформувати власну думку щодо відповідності чинного Закону України «Про прокуратуру» реаліям сьогодення. Реформа органів прокуратури в 2013 році.

Необхідно проаналізувати порядок призначення та звільнення Генерального прокурора України та його правовий статус. Визначити систему органів прокуратури України.

Не менш важливо охарактеризувати загальні та процесуальні правові акти органів прокуратури в Україні. Бажано аргументувати дане питання власними прикладами.

Питання для опанування та обговорення.

1. Конституційно-правовий статус прокуратури, принципи та функції прокуратури.
2. Система прокуратури України.
3. Офіс Генерального прокурора України.
3. Повноваження Генерального прокурора України.
4. Статус прокурора України.
5. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора.
6. Акти органів Прокуратури України.

Контрольні запитання:

1. Чи відповідає чинній Конституції України закон України «Про прокуратуру»?
2. Охарактеризуйте зміст функцій прокуратури.
3. Конституційно правовий статус прокурора України.

4. Назвіть систему органів прокуратури в Україні та охарактеризуйте основні елементи.

Реферати.

4. Правовий статус Генерального прокурора України.
5. Повноваження прокуратури областей.
6. Роль та завдання антикорупційної прокуратури в Україні.

Нормативні акти та література.

12. Конституція України від 28.06.1996 р. (зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп) // Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
13. Коментар до Конституції України: Науково-популярне видання. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996.
14. Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 р. // *Голос України* 25.10.2014. - № 206
15. Конституційне право України / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К.: Ін Юре, 2002.
16. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
17. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
18. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
19. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
20. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с

21. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
22. Совгиря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.

Модуль IV. Конституційно-правові основи територіального устрою України, Органи місцевого самоврядування та національна безпека і оборона України.

Місьцеве самоврядування та національна безпека України"

Тема 1. Територіальний устрій України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми варто розкрити поняття державного устрою України та його принципів, приділити увагу державним політико-правовим засобам удосконалення та гармонізації міжнаціональних відносин в Україні.

Як важливий взаємозв'язок з державним устроєм необхідно визначити та охарактеризувати конституційні ознаки унітарної держави. Розглядаючи Україну як складну унітарну державу, потрібно розкрити конституційний статус Автономної Республіки Крим, повноваження державних органів АРК.

Визначаючи поняття територіального устрою, варто приділити увагу порядку вирішення питань територіального поділу в Україні, назвати види адміністративно-територіальних одиниць, що існують в системі адміністративно-територіального устрою Української держави.

Крім того, для чіткого уявлення про державний устрій слід приділити увагу поняттю та складу державної території, а також вивченню поняття державного

кордону та його видів, порядку встановлення і режимів, органів та засобів захисту державного кордону.

Термінологічний словник.

Територія держави - це простір, зафіксований державним кордоном на який поширюється суверенітет держави.

Адміністративно-територіальна одиниця - це компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальна одиниця - область, район, місто, район у місті, селище, село.

Державний устрій - це політико-територіальна організація держави, яка характеризується статусом її територіальних одиниць, формою їх правових відносин між собою та з державою в цілому. Форми державного устрою: унітарна, федеративна, регіоналістська (обласна) держава.

Система адміністративного устрою України - це сукупність адміністративно-територіальних одиниць (АРК, області, райони, міста райони в містах, селища і села), що становлять основу територіального устрою України.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття державного устрою.
2. Принципи державного устрою.
3. Конституційні (юридичні) ознаки унітарної держави.
4. Адміністративно-територіальний устрій України та порядок вирішення питань територіального поділу. Види адміністративно-територіальних одиниць в системі адміністративно-територіального устрою.
5. Поняття та склад державної території.
6. Поняття державного кордону України.
7. Який порядок встановлення державного кордону?

8. Визначити особливості територіальної організації вільних (спеціальних) економічних зон.
9. Автономна Республіка Крим у складі України.
10. Проблема територіальної автономії та національно-територіальних утворень в місцях компактного проживання національних груп.
11. Політико-правові засоби удосконалення та гармонізації міжнаціональних відносин в країні.

Тести.

1. Правосуддя в Автономній Республіці Крим здійснюється судами:
 - а) які мають особливий статус в судовій системі України;
 - б) незалежними від судової системи України;
 - в) що належать до єдиної системи судів України?
2. Питання зміни території України вирішується виключно:
 - а) Президентом України;
 - б) Верховною Радою України;
 - в) всеукраїнським референдумом.

Завдання

1. Який орган уповноважений вирішувати питання, пов'язані зі створенням нової області або скасування області в Україні?
2. Визначити види адміністративно-територіальних одиниць в системі адміністративно-територіального устрою.

Теми рефератів.

1. Державний кордон: поняття, види, порядок встановлення, режими.
2. Державні органи та засоби захисту державного кордону в умовах миру, війни, територіальної оборони.
3. Міста зі спеціальним статусом в Україні.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

19. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
20. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
21. Закон України. Про правонаступництво України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 46, ст.61.
22. Закон України. Про державний кордон України. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 2. - Ст.5. (Із змінами, внесеними згідно із Законами N 245/96-ВР від 18.06.96, ВВР, 1996, N 37, ст.167 N 662-ІУ (662-15) від 03.04.2003, ВВР, 2003).
23. Закон України. Про статус гірських населених пунктів в Україні // Відомості Верховної Ради.- 1995.- N 56.
24. Закон України. Про столицю України - місто-герой Київ // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 11. - Ст.79.
25. Борденюк В. Конституційно-правові аспекти вдосконалення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі // Вісник Конституційного Суду України. - 2004.- № 3.- С.49-58; № 4.- С.27-35.
26. Журавський В. Щодо реформи адміністративно-територіального устрою України //Право України.-2005.-№8.-С.16-19.
27. Вовк Ю. Ідея федералізму в Україні у контексті посилення впливу регіонів // Право України. - 2004. - № 10. - С.19-21.
28. Корнієнко М. Чи потрібні Україні федералізація або автономізація // Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.66-68
29. 11. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
30. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
31. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
32. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
33. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
34. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.

35. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
36. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 2. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми потрібно насамперед розкрити поняття та структуру місцевого самоврядування в Україні, приділити увагу законодавчому визначенню ролі органів місцевого самоврядування в Україні, їх компетенції.

Крім того, потрібно визначити конституційне положення територіальної громади, яку складають жителі, що постійно проживають у межах одного села, селища, міста, - самостійної адміністративно-територіальної одиниці.

Особливістю вивчення питання щодо організації діяльності органів місцевого самоврядування в Україні є їх взаємодія з місцевими державними адміністраціями, при цьому варто приділити увагу проблемі двох рівнів публічної влади.

Термінологічний словник.

Місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Органи самоорганізації населення - представницькі органи, що створюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, передбачених Законом України "Про органи самоорганізації населення".

Представницький орган місцевого самоврядування - виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Право комунальної власності - право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Районні та обласні ради - органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст.

Територіальна громада - жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття та структура місцевого самоврядування.
2. Правовий статус територіальної громади.
3. Конституційна організація місцевого самоврядування в Україні.
4. Компетенція органів місцевого самоврядування.
5. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.
6. Порядок формування місцевого бюджету. Доходи та витрати місцевого бюджету.
7. Гарантії місцевого самоврядування.
8. Конституційний статус депутата місцевої ради та правові гарантії діяльності депутата місцевої ради.
9. Роль територіальних громад в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
10. Які повноваження має голова міської ради ?

Тести.

1. Питання організації управління районами в містах належить до компетенції:
 - а) міських рад;
 - б) обласних рад;
 - в) Верховної Ради України.
2. Що є матеріальною та фінансовою основою місцевого самоврядування :
 - а) кошти, що направляються з Державного бюджету;
 - б) кошти, що направляються установами, організаціями та окремими громадянами відповідної території;
 - в) рухоме та нерухоме майно, кошти, земля, все, що є у власності відповідних територіальних громад?

Завдання.

1. Визначити види відповідальності органа місцевого самоврядування.
2. Навести приклади підстав дострокового припинення повноважень органу місцевого самоврядування.

Теми рефератів

1. Роль територіальних громад та трудових колективів в процесі формування та функціонування громадянського суспільства.
2. Проблема трансформації суверенних прав України у самоврядні повноваження територіальних громад.
3. Відносини та взаємодія органів місцевого самоврядування з місцевими та центральними органами державної адміністрації. Проблема двох рівнів публічної влади.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

22. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 23.28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.
24. Закон України. Про місцеве самоврядування в Україні // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170 (Із змінами, внесеними згідно із Законами від 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292,

- 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292, 06.10.98 р., ВВР, 1998, № 48, Ст.292, 16.07.99 р., ВВР, 1999, № 41, Ст.372, 11.01.00 р., ВВР, 2000, № 9, Ст.67, 22.06.2000 р., ВВР, 2000, № 46, Ст.393, 21.12.2000 р., ВВР, 2001, № 9, Ст.39, 17.05.01 р., ВВР, 2001, № 31, Ст.149, 29.05.2001р., ВВР, 2001, № 32, Ст.172, 07.06.018 р., ВВР, 2001, № 33, Ст.175, від 06.03.2203 р., ВВР, 2003, № 24, Ст.159, від 22.05.2003 р.
- 25.Голос України, 2003, 19 червня).
- 26.Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. - 2000.- № 3.- С. 43-50.
- 27.Куйбіда В.С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні. - Львів: Літопис, 2001.- 375 с.
- 28.Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. - 2003. № 4. - С.12-17.
- 29.Бориславська О. Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика реалізації конституційно-правових засад: Монографія.-Львів, ПАІС,2005.
- 30.Волков В. Правові та практичні проблеми розвитку законодавства про місцеве самоврядування в Україні // Вісник Академії правових наук України.- Харків, 2003.- № 2(33)-3(34).- С.324-335.
- 31.Батанов О. Статут територіальної громади - основний нормативний акт місцевого самоврядування //Право України- 2004.- № 7.- С.30-34.
- 32.Делія Ю. Місцеве самоврядування як право територіальної громади //Право України.-2005.-№5.-С.45-49.
- 33.Батанов О. В. Муніципальне право України: Підручник / Від. Ред.. М.О. Батанов – Х.: Оддісей, 2008. – с. 12
- 34.Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 35.Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 36.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
- 37.Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 38.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Нпвчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
- 39.Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
- 40.Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.

41. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
42. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Тема 3. Основи національної безпеки і оборони України.

Методичні вказівки до вивчення теми.

В процесі вивчення цієї теми варто розкрити поняття , об'єкти і принципи національної безпеки України.

Студент повинен засвоєти, що для створення та підтримки необхідного рівня захищеності об'єктів безпеки в Україні розробляється система нормативно-правових актів, які регулюють відносини у галузі національної безпеки, визначаються правові основи діяльності в цій сфері, формуються або удосконалюються органи забезпечення безпеки і механізми контролю та нагляду за їх діяльністю.

Крім того, для чіткого уявлення про національну безпеку і оборону слід приділити увагу щодо вивчення системи забезпечення національної безпеки та основних функцій системи забезпечення національної безпеки в усіх сферах діяльності.

Вивчаючи дану тему, також варто приділити увагу поняттю та сутності національної безпеки, основним напрямкам державної політики у сфері національної безпеки України.

Термінологічний словник.

Національна безпека України - це стан країни, за якого система державно-правових і суспільних гарантій забезпечує реалізацію суверенітету, конституційного ладу та територіальної цілісності держави, всебічний розвиток і захист інтересів всього населення країни, джерел його духовного й матеріального добробуту без будь-якої дискримінації від можливих внутрішніх і зовнішніх загроз шляхом досягнення національних потреб та інтересів і

погодження їх із загальнолюдськими потребами й інтересами у межах основних принципів та загальновизнаних норм міжнародного права.

Самостійна робота для вивчення теми:

Питання для опанування та обговорення.

1. Поняття, об'єкти, суб'єкти національної безпеки України.
2. Принципи національної безпеки України.
3. Законодавчі основи забезпечення національної безпеки.
4. Надзвичайний стан та його правові наслідки.
5. Воєнний стан та його правові наслідки.
6. Система забезпечення національної безпеки України.
7. Основні функції системи забезпечення національної безпеки в усіх сферах діяльності.
8. Поняття, основи та організація оборони Української держави.
9. Збройні сили України їх правовий статус.
10. Основні напрями державної політики в сфері національної безпеки України.

Тести

1. Закон України "Про Державний Гімн України" був прийнятий:
 - а) у 1996 р.;
 - б) у 2000 р.;
 - в) у 2002р.;
 - г) у 2003р.
2. Державний Гімн України є національним гімном на слова:
 - а) П. Чубинського;
 - б) Т. Шевченка;

в) М. Вербицького;

г) І. Франка.

3. Питання зміни території України вирішується виключно:

а) Президентом України;

б) Верховною Радою України;

в) всеукраїнським референдумом.

4. Хто формує особовий склад Ради національної безпеки України :

а) Верховна Рада України;

б) Президент України;

в) Кабінет Міністрів України

Завдання.

1. Який орган уповноважений вирішувати питання оборони та безпеки в Україні?

2. Визначити суб'єктів та об'єктів національної безпеки і оборони.

Теми рефератів

1. Державний кордон: поняття, види, порядок встановлення, режими.

2. Поняття системи забезпечення національної безпеки та її елементи.

3. Поняття, об'єкти, суб'єкти та принципи національної безпеки України.

Перелік рекомендованих нормативних актів та літератури:

18. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. - К.: Право, 1996. - 36 с.

19. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони» від 05.03.1998 р.

20. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р.

21. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу від 12.12.1991 р зі змінами на 2000 р.

22. Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. зі змінами на 2010 рік.

23. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 16.04.2000 зі змінами на 2010 р.
24. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 зі змінами на 2003 р.
25. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 року зі змінами на 2010 р.
26. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
27. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
28. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
29. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
30. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
31. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. К65 посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; тех. ред. Ю. Д. Батан. — Одеса : Юридична література, 2017 — 256 с.
32. Конституційне право України : навч. посібник [для підгот. до іспиту за кредитно-модульною сист. навчання]. – 2-е вид., перероб. і доп. / В. О. Боняк, В. А. Завгородній, А. В. Самотуга, Л. А. Філянїна. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 293 с.
33. Основи конституційного права України: Навчально-методичний комплекс [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобув. ступ. бакалавра усіх напрямів підготовки денної та заочної форми навчання / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.В. Тихонюк. - Електронні текстові дані (1 файл: 882 Кбайт). - Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 56 с.
34. Совгіря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 556 с.

Питання для самоконтролю.

100. Поняття, предмет конституційного права України як галузі права.
101. Метод конституційно-правового регулювання.
102. Система конституційного права України.
103. Конституційно-правові норми: поняття, особливості, види.
104. Конституційно-правові відносини: поняття, особливості, види.

105. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
106. Об'єкти конституційно-правових відносин.
107. Джерела конституційного права України як галузі права.
108. Конституційне право України як наука та навчальна дисципліна.
109. Поняття Конституції як Основного Закону суспільства і держави.
110. Юридичні властивості конституцій.
111. Класифікація конституцій.
112. Функції конституцій.
113. Загальна характеристика чинної Конституції України.
114. Порядок прийняття Конституції України, внесення в неї змін та доповнень.
115. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
116. Поняття конституційного ладу та його співвідношення із суспільним ладом.
117. Поняття та ознаки засад конституційного ладу України.
118. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
119. Конституційні принципи народного та державного суверенітету, їх зміст та співвідношення.
120. Україна як демократична, правова, соціальна держава.
121. Конституційний принцип поділу влади: його зміст та реалізація в Україні.
122. Конституційний принцип найвищої соціальної цінності людини: його зміст та значення для розбудови України як правової, демократичної держави.
123. Конституційний принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму в Україні.
124. Конституційні принципи верховенства права і законності: поняття і співвідношення між ними.
125. Конституційно-правове регулювання державних символів України.
126. Конституційно-правова відповідальність: поняття, особливості, види.
127. Поняття і принципи громадянства в Україні.
128. Категорії осіб, які є громадянами України.
129. Набуття громадянства України.
130. Припинення громадянства України.
131. Органи, які беруть участь у вирішенні питань громадянства та їх компетенція.
132. Поняття засад правового статусу особи та його елементи.
133. Конституційні принципи правового статусу особи в Україні.
134. Поняття і найважливіші властивості основних прав і свобод громадян України. Їх класифікація.
135. Громадянські (особисті) права громадян України: поняття та види.
136. Політичні права громадян України: поняття та види.
137. Економічні й соціальні права громадян України: поняття та види.
138. Культурні й екологічні права громадян України: поняття та види.
139. Механізм реалізації основних прав і свобод громадян України:

поняття та структура.

140. Гарантії реалізації основних прав і свобод громадян України: поняття і види.
141. Конституційні обов'язки громадян України: поняття, ознаки, види.
142. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні.
143. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
144. Конституційні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства в Україні.
145. Конституційно-правовий статус біженців в Україні.
146. Громадські об'єднання в Україні: поняття, ознаки, види, принципи діяльності.
147. Порядок утворення і припинення діяльності громадських об'єднань.
148. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні.
149. Конституційно-правовий статус громадських організацій в Україні.
150. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в Україні.
151. Поняття, види і предмет референдумів в Україні.
152. Порядок підготовки, проведення референдуму, а також визначення його результатів.
153. Поняття виборів та виборчого права.
154. Виборче законодавство та виборчі системи в Україні.
155. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
156. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
157. Конституційно-правовий статус виборчих комісій в Україні.
158. Порядок виборів народних депутатів України.
159. Порядок виборів Президента України.
160. Порядок виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.
161. Порядок виборів депутатів місцевих рад.
162. Порядок виборів сільських, селищних, міських голів.
163. Конституційна форма правління в Україні.
164. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
165. Порядок формування та структура Верховної Ради України.
166. Функції та компетенція Верховної Ради України.
167. Конституційно-правовий статус комітетів Верховної Ради України.
168. Конституційно-правовий статус депутатських груп і фракцій у Верховній Раді України.
169. Порядок роботи Верховної Ради України, його нормативне регулювання.
170. Загальна характеристика конституційно-правового статусу народних депутатів України.
171. Права та обов'язки народних депутатів України.
172. Гарантії діяльності народних депутатів України.
173. Конституційно-правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
174. Функції та компетенція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

175. Конституційний статус Рахункової палати України.
176. Конституційно-правовий статус Президента України.
177. Функції та компетенція Президента України.
178. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.
179. Правові акти Президента України.
180. Конституційний статус РНБО України.
181. Правовий статус апарату Президента України.
182. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
183. Склад, структура та порядок формування Кабінету Міністрів України.
184. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України.
185. Правовий статус Прем'єр-міністра.
186. Парламентська відповідальність Кабінету Міністрів України.
187. Підстави та порядок припинення повноважень Кабінету Міністрів України.
188. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади.
189. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій.
190. Конституційно-правовий статус органів судової влади в Україні.
191. Конституційні принципи судочинства в Україні.
192. Судова система України.
193. Суддівське самоврядування в Україні.
194. Конституційно-правовий статус Вищої ради юстиції.
195. Конституційно-правовий статус суддів в Україні.
196. Правовий статус прокуратури України.
197. Поняття конституційної юристи акції та конституційного контролю.
198. Види конституційного контролю.
100. Конституційний Суд України: склад, порядок формування, структура.
101. Функції та компетенція Конституційного Суду України.
102. Форми звернення до Конституційного Суду України.
103. Конституційне провадження, його форми і стадії.
104. Акти Конституційного Суду України.
105. Конституційно-правовий статус суддів Конституційного Суду України.
106. Конституційна форма державного устрою України.
107. Конституційні принципи та система адміністративно-територіального устрою України.
108. Поняття та сутність автономії.
109. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим у складі України.
110. Конституційно-правовий статус Верховної Ради Автономної Республіки Крим.
111. Конституційно-правовий Ради міністрів Автономної Республіки Крим.
112. Поняття і принципи місцевого самоврядування в Україні.
113. Система місцевого самоврядування в Україні.
114. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування в Україні.

- 115.Конституційно-правовий статус місцевих рад.
- 116.Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад.
- 117.Конституційно-правовий статус сільських, селищних, міських голів.
- 118.Конституційно-правовий статус виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.
- 119.Конституційно-правовий статус органів самоорганізації населення.
- 120.Гарантії місцевого самоврядування в Україні.